

A NÉMET NYELV TANÍTÁSÁNAK ÚJ MÓDSZERE.

A Magyar Pædagogia IX. évf. 8. számában ismertettem Markovits Sándor és dr. Hegedüs Izidor Német nyelv-, olvasó- és gyakorlókönyv szemléltető alapon című iskolakönyvét. Ismertetésemnek az volt a veleje, hogy a könyv ügyesen van szerkesztve s hogy a módszerével nem tudok megbarátkozni. Először Szabó Ernő felelt soraimra (Magy. Pæd. X. 5.) és szavaimat bonczolgatva, egy-két helyen félre is értve, az új könyv képviselte álláspont helyességét igyekszik bebizonyítani. Végre is sub iudice lis est, mindenkinek lehet a dologról saját meggyőződése. Előre kitűzött egyik czélom épen az eszmecsere megindítása volt: vajjon megfelel-e ez a kizárólagos direct-szemléltető módszer a mi viszonyainknak. Ha ezt bebizonyítják nekem s ha a tapasztalat rám czáfol, leteszem a fegyvert, mélylyel ebbe a küzdelembe mentem.

A Tanáregyes. Közönyben (XXXV., 9.) azonban nekem ront Binder Jenő kartársunk; ridegnek, igazságtalannak nevezi bírálatomat és megteszi személyemet a modern nyelvi oktatás magyar reform-kísérlete ellen törő reakció képviselőjének. Bírálatom nem rideg és a kik velem egyetértenek, azok igazságtalannak sem tarthatják. Mindössze az a vétkem, hogy nem lelkesedtem azért, a mi felfogásommal, eddigi meggyőződésemmel ellenkezik. Annyit azonban bátran állíthatok; hogy az udvariasság hangján beszéltem: dicsértem is és kifogásoltam is.

Helyesltem a könyvben közölt néhány költemény és elbeszélés megválasztását; a könyv nyelvéről, a hozzácsatolt grammatikáról és a szótárról elismerőleg nyilatkoztam és kiemeltem a könyv csinos kiállítását és illusztrációit (egy kivételével.) Ez talán még se ridegség. Hogy pedig az igazság melyik részen van, az nagy kérdés és egy csepp reactio sincs abban, ha az ember óvatosan halad.

Nagyon tévednek a reform-módszer hívei, ha azt hiszik, hogy én már a kezdő-fokon grammatizáló módszerrel akarok modern nyelvet tanítani. Ez már meghaladott álláspont; ezzel már gyanusítani sem szabad középiskolai tanárt. A modern nyelvek tanítása immár széles e hazában meglehetősen egyöntetűséggel a direct módszeren alapszik. Ez ellen egyetlen számba vehető hang sem emelkedik pædagogiai irodalmunkban.

Német nyelvi olvasókönyveink — a kezdők számára készültetek értem — még sok tekintetben nem felelnek ugyan meg a követelményeknek, mindazonáltal nagy haladás tapasztalható ebben a tekintetben is. Hatalmas lépés lesz a tökéletesedés felé, ha majd olyan módon szerkesztett német olvasókönyvünk lesz, a milyen pl. Havas Adolf székes-

fehérvári kollegánk Francia Nyelv- és Olvasókönyve, mely az *olvasmány alapjára* helyezkedve, tartalmaz beszélgetéssel vezeti be a kezdő tanulót az idegen nyelv szellemi műhelyébe.

A tanár azonban pótolhatja a meglévő könyvek hiányait és minden fennakadás nélkül aknázzuk ki a mi iskoláinkban is a Szemák-féle olvasókönyv alapján a direkt módszer előnyeit mérsékelten és a körülményeknek megfelelően.

Lefordítatjuk az olvasmányt, felbontjuk kérdésekre és feleletekre; a szerzett szókincs segítségével megfelelő beszélgetést folytatunk tanítványainkkal, nem riadva vissza olykor-olykor a karban való beszélgetéstől sem és vajmi kevés időt töltünk ezen a fokon az ügyis kevésbé termékenyítő grammatizálással; azonban mindig az olvasmány alapján inductive.

Ez ellen az eljárás ellen tehát nem szólaltam fel akkori ismertetésemben. Nekem a *szélsőség* ellen volt kifogásom.

A Markovits-Hegedüs-féle könyv folytonos karbanzengésre készítet és nem egy helyen túlságba viszi a színvonalat. Nem szeretjük a nyomott, feszes hangulatot az iskolában; a folytonos lárma, a túlságos elevenség azonban nem felel meg az iskola méltóságának és méltán feltűnik tőle az iskolai fegyelmet.

Ez volt az egyik oka annak, a miért nem lelkesedtem a könyv módszere iránt.

Második oka az, hogy nem indul ki olvasmányból.

Ime, ez a reactio a modern nyelvtanítás ellen! Mindig csak Bleistift, Feder und Buch. Ez gépies egyformaság, melynek békóit épen az olvasmányokra fektetett tanításmód törte szét. S bár az élet elég eleven ilyen nyelvi órában, tartalmilag roppant unalmas, mikor pl. a tanár három csoportra osztja tanítványait s ő maga az egyikhez csatlakozván, minden csoportnak egy-egy czeruzát ad. (L. 10. Übung.) S akkor megkezdődik a karbanzengés: Das ist unser Bleistift, das ist euer Bleistift stb. Ez arra való, hogy begyakorolják: «Das Possessivpronomen in der Mehrzahl.»

Okkal-móddal ez is jó; de valami 40 gyakorlaton át mégis csak olyan reform, mely ellen felszólalnunk nemcsak szabad, hanem kell is.

És Binder Jenő kartársunk még kifogásolja a győri kollegák eljárásában azt, hogy a didaktikailag annyira gyümölcsöző énekeltestről teljesen megfélekeztek. Könnyű gyermek- és népdalok énekeltetését ajánlja a német órában. A szemléltető tanítás Eiffeltornya! Nemde a francia tanárok számára készült R. Dax-féle Deutsche Volkslieder (Paris, Librairie H. Welter) lebegett szeme előtt? E szerint a reálskola első osztályában megtanulhatnak például Uhlandnak Die Kapelle-jét

vagy *Der gute Kamerad* című költeményét (schrittmaßsig.) És még hozzá nálunk!

Az angolok és francziák elmehetnek a direct szemléltető tanítás legszélső határáig, akár német játékdélutánokat is rendezhetnek, egy szó se szölok. Ők tudnak angolul, ők tudnak francziául. Nem volt-e jogom egész csendesen rámutatni erre a tulásra, mikor — mondjuk nálunk — az I. osztály 62 tanulója közt csak 18 volt, a ki nem tudott németül beszélni az iskolaév elején és 20 volt olyan, a kinek magyar beszédjét és írását csak kevés beavatott érthette meg; azonkívül három egy árva szót sem tudott magyarul. Hát még az írásuk! És a többi tanuló magyarsága az első osztályban!

Mit csináltam volna ebben az osztályban ezzel a kizárólagos direct módszerrel, mely a szerzők Tájékoztató-ja szerint teljesen kizárja a magyar nyelv használatát. Mégis csak igaza volt Kármánnak, hogy nálunk a német órában — legalább az I. és II. osztályban (reáliskoláról beszéllek) — magyar nyelvet is kell tanítanunk. És hány ilyen iskola van az országban, a hol a mienkhez hasonló nyelvi nehézségekkel kell küzdenünk. Különösen a reáliskolákban, a hol pl. 1900-ban 73% magyar nyelvű tanulóra 20% német esett.* Az I. osztályban, mely számára a könyv készült, természetesen sokkal több a német anyanyelvűek száma.

Talán még sem vetettem el a sulykot, mikor a kizárólagos direct módszer használatát a tanítás alsó fokán nem nyilvánítottam helyesnek. És mikor a középiskola ideális feladatára hivatkozva szellemképző és erkölcsnemesítő határról szölktem — mely csakis az olvasmányra fektett tanítás mellett képzelhető — akkor különösen a *gouvernante* módszer üres beszélgetésének lelki meddőségére gondoltam.

Azonban nem folytatom tovább. Csak indokolni akartam »rideg és igazságtalan» bírálatomat.

Nem olyan nagyon kézzelfogható ennek az új szemléltető módszernek előnye, hogy az ellenkező nézeten levő néhány külföldi idézetre azonnal beadja derekát és a reactió vádja sem képes elhallgattatni azt, a ki szívéen viseli közoktatásunk ügyét. Sőt ki merem mondani, hogy a nemzetiségek lakta középiskolák I. és II. osztályában egyenesen bűn kiszorítani a német nyelvi órából a magyar nyelvet. És én ezekre az iskolákra gondoltam.

A felsőbb osztályokban használt direct tanítás általánosan divék; ebben a tekintetben az hiszem, csak az a véleménykülönbség köztünk, hogy a magyarra és magyarból való fordítás teljes kiküszöbölésének czélszerűségét sehogy sem tudjuk belátni. Tantervünk is mellettünk szölk.

* L. Magyarország Közoktatásügye az 1900. évben. (És megjegyzendő, hogy a ki már magyarul is tud és magyar érzelmű, a magyart vallja anyanyelvének.)

... Még csak egyet. Nem akarom megtépni senkinek a babérait. Nem személyek ellen, hanem elvekért küzdök. Készséggel elismerem Markovits és dr. Hegedüs érdemeit; sokat tanultam könyvükből. És szinte előre látom, hogy ezután készülő német nyelvi olvasókönyveinkben mindinkább több és több tért hódít majd a beszélgető és szemléltető módszer, mely több életet és közvetlenséget ad majd a tanításnak. A siker egy részét szívesen az ő javukra írjuk. Befejezésül azonban ismétlem állításomat, hogy olvasmány alapján tanítsuk a modern nyelvet és ne zárjuk ki a kezdő fokon a magyar nyelv használatát ott, a hol a körülmények egyenesen rákényszerítenek annak igénybevételére. A német dalok énekeltetésére pedig egyelőre nem vállalkozom.

(Körmöcbánya.)

TEVELI MIHÁLY.

MÉG EGYSZER A TANULMÁNYI KIRÁNDULÁSOKRÓL.

Kírom a szepesi tanári körnek az országos tanáregyesület választmányához benyújtott indítványát s az erre hozott határozatot:

«Hazánknak ez idő szerint öt elsőrendű kirándulóhelye van, melyet minden középiskolai tanárnak és tanulónak meg kellene látogatnia; ezek: a Magas-Tátra, Budapest, Fiume, az Al-Duna és Brassó vidéke. Ámde az ottani elszállásolási viszonyok részint hiányosak, részint oly drágák, hogy vagy nagyon megnehezítik, vagy lehetetlenné teszik az oda való tömeges kirándulásokat. E bajon segítendő, folyamodványt kellene a közoktatási miniszteriumhoz benyújtani az iránt, hogy a Magas-Tátrán, Budapesten, Fiumében, Orsován és Brassóban ú. n. *deák szállók* létesüljenek». — Ez indítványra nézve az igazgatóság abban a véleményben volt, hogy mielőtt a kormányhoz fordul az egyesület, előbb meg kell fontolnia, hogy az ilyen társadalmi alkotások létesítését is a kormánytól kell-e várni, s egyáltalán szükséges lesz előbb tanulmányozni a kérdést. Ez okból azt javasolja az igazgatóság, hogy az ügyben bizottság küldessék ki; e bizottság azután kiegészítené magát a szükség szerint fölkérendő tagokkal. A választmány elfogadta az igazgatóság javallatát.» (L. Tanáregyesületi K. 1902 jan. 5. 344 l.)

Nincs mit rajta csodálkozni, hogy ez az indítvány épen a szepesi tanárok köréből került ki. Az ő vidékjök az ország leglátogatottabb kirándulóhelye; tudnak a természet szépségeiben gyönyörködni s mert ott-hon könnyen hozzáférhetnek, csak természetes az az ohajtásuk, hogy ez tanárnak és tanulónak másutt is könnyen lehetővé tétessék. De hogyan